

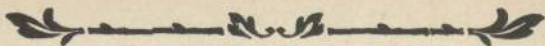
JULIA FERNANDEZ

# Emakumien etorkizuna

1924'G. URTEKO LOTAZIĀ'REN

14'EAN IRAKURITAKO ITZALDIA





## EMAKUMIEN ETORKIZUNA

*André ta Jaunak:*

Asieran *feminismoa*... neskazar itxusi batzuek (maitasun-eztiak ezagutu ez zituzten neskazar itxusi batzuek) jasotako zaramalka besterik ez zala uste izan zan.

Oraztugabeko emakume batzuek, zerurario eskuak jasoaz, kalez-kale ojuka...: ori da emakume gaixo ayen oroipen bakaña; bere iritzi ta asmoak aufera eramateagatik guziari (paragafikeriari ere bai) arpegi eman zioten emakume ayekgandik gelditu zaigun guzia orixe da.

*Sufragismoa*'ren geyegikerien kaltez eta emakumearen lanetako egokitasunez itzegiten, asko jardun dira, eta emakumeak gauza ben eta gai astunetarako gauza ez dirala erabaki dute. Politikarako, gutxigo.

Emakumearen egin-bear bakaña, senaña ta semiak zaindutzia izan bear zan, ta ez besterik.

¿Zer tarako bere etxetik atera nai zuten emakuma, beñtan, bere lantxo, otoitz eta ikustaldiekin ain ondo bizi bazan?

¿Zer tarako bere baitaz ibiltzeko ain gogo aundiyak? Eta badakizute feminismoren buruz egiten diren izketa guztiak nola amaitzen diren: «Oso ederki; emakumeak Eñiko-etxera eña gobernatzera, ta bitartian senaña, etxian, añarari «popak» eman eta galtzerdiak adabatzen».

Feminismoa, ordea, ludiko buruauste gogofenetakoa izatera eldu zan. Gizonak añako gauz sakon eta aundiyak ¿egin al ditzazke emakumeak ala ez?

Oña erantzuna nun datořkigun: Pantze ta Alemania'n, gizon geyenak gudara joan ziranean, emakumeak ařtu zituzten ayen lanak; emakumeak joan ziran lanoletara, emakumeak saltokietara, emakumeak egin ziran lantokietako zuzendari, ta emakumeak luřak landu zituzten. Europa'ko gizonak

eriotzara éroitu zituzten arítean, emakumeak, zalantza gabe, ostetasun gabe, beren soingañean bota zuten bizibideko zama. Óra zeí egin zuten emakume ayek, bere biziya irabazteko gai ez ziranak, gauza sakon eta astunak egiteko gértuta ez zeudenak.

Ori jakinda ¿noík zalantzatzen du emakumeak bizi azke bat loítu dezakela?

Geyago oraindik. Gudara gizon asko juan ziran. ¿Zenbat itzuli ziran, órdea, ta nola itzuli ziran? Campion'en *Euskariana*'ko Yan Pierre bezela, ¿zenbat itzuli ziran ondamen ta papur biúrtuta, sendirentzat soíta izatera?

«Emakumeak senar eta semiei arduratzerá, kontu egitera»—esaten dute askok. Oidoztu bezate órdea, gudaren éruz, senarik arkituko ez duten emakume asko izango dirala, ta beste askok, senar eri edo indargeak dauzkatela: seme bat eukitzeko zorionik ez dutela izango, baña semeri bezela alpeféko anai ta aita gaxori jaten eman bearko dietela.

Eta aitarik gabe gelditu ziran aúrei ¿noík

jaten emango die? ¡Emakumeak, emakumen lanbide ta gizonen lanbideak betetzen dituzten emakumeak! Ogi samiña, bere goñputzaren izeñdiz ta bere animaren oñazez irabazi zuten ogi ura.... Ogi ura irabazteko bere gogo ta beñe odola ematen zituzten arñean, abestu beañ zuten, malkoak txukatuaz, siaska-abesti bat bere ondoan zeuden aur eta aitonarentzat.

«Izan zaite emakumea, ama izan zaite»— esan diote emakumeri. Ondo erakutsi du, bai, bizia irabazi arñen, gizonak bezela lan egin arñen, emakume-izakera ez duala galdu, ta sutondora eraman ditzazkela, ogiarekin batean, eztitasuna, maitetasuna, ta amaren musu karñtsu ta goxoak.

Guda aundiya, Ugoldearen antzera, orokafa izan zala esan liteke. Beste ondamen batzuen arñean, ezkontzaren urñitasuna ekafi du. Ofengatik ez da orain, lenago bezela, guraso onaken oarñantz bat, beañ bat, alabak ezkontzea, berai bizi-modu bat ematea baizik. Au da feminismoak estueraz eskatzen duna; emakumientzat lana, ongi orñdaindu-

dako lana, bere zintasunaren zaitzale izango dan lana.

Baña ¿zeñ lan?

Ezazute esan, gizonak bezela ezin aditaldu edo estudiatu dezakela. Emakume bat jakin-gayetan ageñtzen baldin bada, galaldi edo ezezpizio bat dala diote. Bañan aditaltzen duten emakumak ain gutxi izan añen Concepción Arenal bat ateratzen baldin bada, ¿zenbat gizon jakintsu atera beañ ote lirake ikastetxe nagusi edo Universidad'ietatik! Eta ez dira ugari ateratzen.

Eta ez belduñik izan. Bere izadia naskatu dezaken ogibiderik ez du emakumeak aukeratuko. Gañera, ogibide batzuk ez egokiak iduritzen zaizkitzute, bañio ez dira. Sendakintza, esate baterako, aintziñan emakumeak egiten zun, min izaten dunari min ori arindutzea berari dagokio-ta. Eta aldezkari edo «abogada defensora» izatea ¿ez litzake ere oso egokia emakumearen izakerarentzat?

Ofengatik emakume ingalandañak gizonei oso edeñki diote: «Lanegin nai dugu, adital-

du nai dugu. Jaunak: dijoala katua uretara; igari egiten baldin badu, ongi; itotzen baldin bada, ongi; baña ez dezayogun lepora lokari bat lotu, gero igari ezin egin dezakela esateko».

Ongi órdaindutako lana eskatzen duala emakumeak esan dugu. Ala da, ta berari lan ori emateko guziok egin dezakegu zer-edo-zer. Lantegietako emakume-langileak, lan-sari edo salario arautu bat lotu du. Gure adipen beafez dagon beste saldo bat bada órdea: etxean lan egiten duten emakumen saldoa. Emakume asko, burri-aldile edo plantxadora, egalundu edo bořdadora, ta jostun merkiennen bila dabiltz beti. Zuek, gizonak, askotan entzun diezute emakumei, joste zuria dendetan erosita etxean eginda baño merkego irřtetzen dala. Eta egia da: saltokietan saneuri edo prezio ziñezkaitzako gauzak aurkitzen dira, eta alaz ere, erosleak irabazten du ta salosketa igotzen da. ¿Norř órdaintzen du, bada, saltzale ta eroslen irabazi au? Bere osasunaz, eta amaika aldiz bere zintzotasunaz, emakume langileak ór-

daintzen du. Saltzaleak asko irabazi dezan, eta asko ordaindu lezaken aberatsak gutxi ordaindu dezan, an egoten da jostun gaxoa sapai-geletan, argirik gabe, izoztua neguan, kiskalduta udan, bere ikusmena galtzen eta beti gaxotzeko zorian.... Langileari beaŕ baño gutxigo ordaindu ta gero ukar edo limosna bat ematen dion emakumea, berak landertutakoentzat lander-etxe bat jasotzen duana bezelakoxea da.

Bizia irabazteko eraz eta neskazar gelditzeko bildurik izan ez dezan eraz gertu beaŕ dala emakumearen ezkuntza, esan degu. ¿Eta ezkontzen baldin bada? ¿Ama ona ta emazte ona izateko ezeŕ jakin beaŕ al du? Amaren belgunde samura betetzeko ¿oldea aski al da?

Gizonak nekatu dira esatez semien eskuntza ez dala uskeria, baña uste dute semiak ondo azitzeko ama etxetik ez ateratzea eta ona izatea aski dala.

Eta ez da ala. Iñorik ez daki amaren ezjakiñagatik semiak osasuna ta bizia zenbat aldiz galdu dituzten; iñorik ezin esan dezake



zenbat izakera lořindu diren, amak zuzentzen jakin ez ditualako.

Bere semiaren siaska ondoan dagonean, amak zizaldi edo «humanidadiari» gizon bat ematiak dakařen aintzan oldoztia, eta egızko gizon bat ezin eman al izatiak dakařen lepalpen edo eřesponsabilidadian oldoztia, ezkuntza oso batek bakařik egin dezake.

Etxean egiteko asko dagoz. Teresa Deuna'k esan zunez: «Jaungoikoa eltze-arıtean ere badabil». Emakumeak etxean on asko ta gauza txar asko egin dezazke.

Itzeko edo ondřadua izatea ez da aski. Senar bat bere emazteaz banatu zanean, emaztearen ondotik alde egin zuanean, bere adixkideak galdetu zioten:—«¿Zer dala-ta aldendu zera? ¿Zure emaztea ez al da itzekoa?» Eta erantzun zien:—«Bai, itzekoa da; bařa ez da itzeko besterik».

Etxean egiteko asko dauzka emakumeak. Gizonaren alaitasuna bera izan diřteke. Gizon esku-garbi, langilea, guziak ezetsi te zigorřtzen dutenean, berak onetsi dezake; guziak salatzen dutenean berak zaitu deza-

ke; bestiak ekiten diotenean berak uleřtu edo aditu dezake gizonaren biotzean geřtatzen dana. Jakintsu ta ertizalientzat, aizematen diona, auferatu-erazten duana izan liteke; bere gogoaren makalaldietan eusten diona; besteak zalantzan daudenean sinisten duna, eta garaipenaren ordez ondamena badator, gařaztasunak gozatzen dituna.

Kalte aundiyak ere egin dezazke, ordea, emakumiak etxean. ¡Zer aundia izango dan gizon eskugarbien samintasuna, bere emazteak, senara zapaldu naiaz, beste gizon «azkar», bere asmoak iritxitzeagatik edozein bide oker eta nastutik dabiltzan oietako bat gogora dakarkionean! ¡Zenbat aldiz emaztearen ezjakin edo arotasunak senarari obenaldera bultz egin diyo!

Emakumeari, bere bearak ondo bete ditzan, ezkuntza egokia eman beař diyogu, eta bere izakera beař bezela zaitu beař degu. Ortarako, auferatuen dauden erietan, emakumientzat ikastola berezi asko daude, eta an ezkuntza sendo ta oso jakintsu bat ematen zayete; etxekoandre on bat iza-

teko jakin beař duten guzia antxen ikasten dute.

Au izan da feminismoaren garaipen aundiena, baño beste batzuek ere lořtu ditu. Eři askotan, emakumeak gizonak ainbat esku-bide ditu; ogibide guziak irikita dauzka, ta gizonarekin batean jauřitzen ditu eřiak.

Emakumeak izan dituzte batzař aundi batzuek, asmakari aundiyak jařdukitzeko: esate baterako, ludiko gentzaren alde La Haya'n bildu zana.

Toki goratuetan dauden emakumeak ere badira. Oraintxe, Rusia sobietikak Noruega'ra bidaldu duan gezneria, emakumea, ta ez gizona, izan da.

Egiz, eunki oni emakumien eunkia deitu dezayokegu.

~~~~~

Eta emakumien bizieraren aldaketa ikusiaz, ¿zeř egin beař du emakume euskaldunak? ¿Bere aintziñeko oiturakin jařaitu edo auferapideko bidean sařtu?

Bańa lenengo, auferapide edo progreso ori zeř ote dan, jaři dezagun ařgi.

Guretzat, edozein beñikeri ez da auferapide. Gure izakera obetu ta aberasten duana da auferapidea.

Oñengatik, beñikeri oyek guzietatik, gure emakumea euskaldunago egin dezatekenak bakarik aítuko ditu; bere izakera afigafia obetu dezatekenak; Euskaleñiaren itxaropen dan ama obetuko dutenak.

Jaunak: Itzal edo eñespetuz betetsi beañ dan eñi batean gaude. Euskaleña da eñi ori, Auñemendiko malkañetan alatzez iraun duan abenda zaña, eguntzatzen ez dan eña, menpekeria zef dan ez dakian eña, bere aberastason aundiyena bezela askatasuna daukan eña.

Eñitañak eta eñbestekoak nabaritu dute euskaldunen izakera. Norbaitek esan du: «Eñi onetan, añnariak zugatzetan eta abereak landetan zaitzalerik gabe utzi ditezke; Jaungoikoa'ren legeak goñdetzen ditu». Januñia, zuguña, langile nekaitza, ta uskuñtzalea da euskalduna. Bidezko usteai eusteko sutua; maite dituanen itzak entzuteko samuña, baña esku latzez iztatzen dutenean año ta eñgai-

za; arkaitza bezela gogor, ta galtzairua bezela biurkot.

Olerkari ta ereszale da euskalduna; jayetan, lantegietan, landan, aurtzaroan, gizaroan, beti ta toki guzitan abeslari dabilena.

Euskalduna, olerkari ta ereszale da. Aste-egunean, jayetan, lantegian, landan, aurtzaroan, gizaroan, beti ta leku guzietan abesten du euskaldunak.

Eta safi geftatu oi danez, abendaren iza-kerako era batzuek, emakumetan gizonetan baño agirigo jaftzen dira. Ez da nere iritzia, baño norbaitek esan du, euskaldunen artean gizona baño geigo dala emakumea.

Emakume euskaldunak garbi, alai, abetzale, etxe-zaleak dira. Baita uzkuftzale edo felijosak ere: guzia maitetasun dan Jaungoikoa'ren izenez gaixotegietako geletan gaxo dagoanari maitetasuna eramaten dieten ainbeste ta ainbeste emakumak ez al dute ala ageftzen?

Emakume euskalduna langile arastaria da. Lan egiten du etxean eta landan; etxeko emantzak saltzen ditu bakuetan edo periye-

ñ; batzuetan araua dabil, ta bestietan artzai da. Eta egun guztiz lanegin ondoren, lanetik datoñenean arin dantza egiten du txistua entzuten badu.

Ala ere afigafigoa da oraindik emazte edo ama danean: etxeko eregiña da, senafaren aolkari, semien eslari. Baseñian beñiz, emakumeak erabakitzen ez duan gairik ez da izaten. ¿Noiz joango da gizona bakarik legegizonaren etxera? Eta an ¿noñk itzegin eta erabakitzen du? Semiak, ezkontzeko, amari eskatu beañ dio aolkua, eta etxekoandree gaztea beñiz, semeari bezin edeeñ izan beañ zayo amari. Napañako boñdako emakumeak, berak nai izaten dute senaña zamari, kontfabandista, izatea. Eta itxas-erietako emakume kementsuak añantzalien izakeran zeeñ ikusi aundia dutela ¿ez al genezake esan? Egunero azken-aguñ neketsu ta gafañtzak egin beañ baldin balitu ¿ain ustetsu aterako ote litzake itxasora?

Emakume euskaldunaren zeingia ama ona ta emazte ona izatea da. Baipen onen aunditasuna gauñko egunean zein aundia dan ¿bai

al dakizute? Eñiak gaiztotzen baldin badira, sendi-bizitza, pamili-arteño bizitza egiten ez dalako omen da. Ala diotenak, ¿zeñ esango ote luteke, Euskaleñia'n, etxe askotan, su-inguruan sendi guzia aguftza deuna otoizten ikustean?

Eta emakume euskalduna berez ofelakoa baldin bada, oldoztu dezagun zeñ izango ote litzaken asmo aundi baten aldera, bere eñiaren aunditasunaren aldera, ubidetuko bagenu.

Zoritxañ asko igarotzen ari da gure abenda, ta bere itxukerian, gaitza norañokoa dan ez du ikusten. Euskera ta oiturak galtzen dijoaz, eñia gaizufe dago, ta gaitz oien zuztañak gure biguinkeri ta ajolagabetasunean daude.

Gure eñiak agitz gaiztotzen ari dira. Bigiteko dagon eñaztasunaz, baseñitañak maiz urira joaten dira, ta eñbestetañak beriz azkeneko baztañetarañño sañtzen zaizkigu. Adiskide-antzean datoz, ez etsai bezela, baña *fo.r* eta *kuple* beñiak ekañtzen dizkigute, ta gure oitura ta gure izkuntza utziañ

bestien oiturak ta izkuntza aítzen ditugu. Eta ala, gauí efi batek eta biaf beste batek, euskaldunen izakera galtzen dute, izkuntza aldatzen duan efiak gogoa ere aldaltzen du-ta.

Gañera, lenago afaunaz eramaten ziran itsasontziak lufunez eramaten diran ezkeroz, afaantzale sendo, efo zoli eta oitura gaíbiduna galduaz dijoa. Afaantzalea ez da orain afaunketan nekatzen, ez ditu efoak aundi-tzen, ta kaira datoírenean ez datoí nekatuta, ta «kopletista» ikustera dijoa.

Irakasleak ala dio bere idazti *El Genio de Navarra*'n: «Gauzak orain arte bezela jaíai-tzen baldin badira, eun urte baíu napaítaíak (eta beste euskaldunagatik ori bera esan liteke) soítzezko izkuntza galdua izango dute, bere oiturak aldatuak, bere euskaldun-izakera izkutatua; ala guziz ere afaígarí iza-ten baldin badira, afdo opayako ondaíak bestelako ondaíak bezelakoak ez diralako izango da».

Iragafki ikaragaí au gertatu ez dedin, Jaungoikoari eskatu dezayogun, baíña gure



aldetik ere egin dezagun al dezakegun guzia. Ofetarako, ele egokiaz azi zagun euskalduna, ta batez ere, emakume euskalduna azi zagun beař dan bezela.

Belgika'ko notin nabari batek esan du: «Uste dugu gizařteko asmakariak, emakumea sendiko ama on bat egiñaz bakarik erabaki ditezkelá». Eta guk esan dezakegu, emakume euskaldunak Euskaleřia gaizkatuko duala uste degula; abendaren gaizkatzea emakume euskaldunen eskuetan dagola uste degula. Azi zagun egoki bíařko ama, ta Euskaleřia, eři zařa izan ařen gazte irauten duana izango da, ta bere aunditasunaren kaltez ageřtzen dan guziari gogor ekingo diona.

Bañan ĵorain dauzkagun ikastetxeak al dira eřiak beař dituanak? Ikastetxe oyetan ĵeraldu al liteke beař dugun emakumea? ĵNola egin dezateke au oraingo ikastola edo ikastetxeak, irakasle ta ikasleak elkař eza gutzen ez badute! ĵZeř egingo du bere ikasleak uleřtzen ez dioten irakasleak!

Euskaleřiko ikastoletan, auř euskalduna

arği gabe, aize gabe, toki txarëtan dago, eta gañera beřiz zeř esaten dion uleřtzen ez dion irakasle baten menpean; onek, bere mintzokiaz, ez dio ez biotz-ikara pixka bat ez biziko gogozko ele bat eramaten.

¡Bizkai'ko aipidea zabalduko al da! Ala, eři guzietan izango genduke Bizkai'k dauzkan auzo-ikastetxeak bezelako ikastola bat, ta aurf euskaldunak berai dagozkien bezelako aziera ta ikaskizunak izango lituzteke; irakasle euskaldun bat, bere gogora, bere adimenera, bere naimenera, ta batez ere bere biotzeraño sařtuko litzaken irakasle bat.

Ibař atsegintsuen edeřtasuna, inguruko mendien antustea, negu itunen uskuřtasuna, itxaso kiskuraren neuriġabetasuna, baseři lengungen siñeskaya, ama lantzalen maite-tasuna, gure abesti bat entzutean esnatzen zaigun biotz-ikara... ori guzia ġarřbaitu edo sentitzen erakutsi beař dio irakasleak ikasleari, baña orřtarako, irakasleak berak ġarřbaitu beař du lendabizi. Ikastetxean, ikaslearen gogoak izan beař du nagusi, ta

ikastetxe beñiak izan aŕen, ezeŕ gutxi egingo dugu irakasleak bere belgunde-aunditasun a oldozten ez badu.

Gure ikastoletan asko ta edefki abestu beaŕ da; abestia oso baŕnetik atera dedila. Baita ere dantzatu beaŕ da, ta gure dantzak erakutsi. Asele euskaldunak ere ez dira aztu beaŕ. Ikusi zagun Villoslada'k irakasten diguna: «Amaya, aita godo ta ama euskaldunaren alaba da; bere ama etzun ezagutu, oŕdea, ta euskaldun zanik ere etzekian; biotz-biotzez goda izan beaŕ zan bada. Alaz ere, Ramiro'k, maite zuan emakumearen oroipenean, bere alabak eŕi euskaldunari goŕotorik izaterik ez du nai, ta bere izkuntza ta oiturak ezagutu ditzan, asele, ipui, kondaira ta abestiak esaten dizkio. Ala, Amaya'k, euskaldunak bere aitaren etsayak izan aŕen, maite izan zituan, eta egun batean Amagoya'k, abesti euskaldun edeŕ bat amaitzean, esan zion: «Zu euskaldun zintzo bat zera, Aitoŕ'en alaba zera: Aitoŕmendi zurea izango da.»

Abestiak, dantzak, asele ta ipui euskal-

dunak, eñiko lutelestia, euskaldun ospetsuen bizitzen beñi, Euskaleñiko edestiya... ori guzia ikastetxean erakutsi beañ litzake.

Goñputzez obetzen ere lagundu beañ dio-  
gu emakume euskaldunari, ori ere abenda-  
ren alde da-ta. Ta auñari ere bai. Egun  
guzia euri ta eluñez bustirik ikastola-bidean  
eta ikastolan beñtan igarotzen duan umeak  
beañ aña ta beañ bezela ez du jaten askotan.  
Ume oek ikastetxean beñtan bazkaldu beañ  
luteke. Baseñitañak berak añautzak eta esnia  
ekañiko lituzteke, ta gañerakoa eñez egingo  
luke irakasleak.

Emakume euskaldunak beteko du bere  
ezikuntza etxe-ikastetxe edo «Escuela del  
Hogar» deritzaienetan. Emakumeak gauza  
asko jakin beañ ditu etxerako, ta askotan,  
irabazteagatik baño geigo, oiek ikasteagatik  
iftetzen da etxetik urietara joateko. Baña  
badakigu zeñ geñtatzen dan: ez da itzultzen,  
eta itzultzen bada ere, gero, lendabiziko  
semea izaten duanean, urizaletasunak era-  
manda, iñude joaten da. Eta joate oñek  
kalte asko egiten ditu. Baseñian amarik gabe

utzitako aur asko galtzen dira, eta ala abenda arfaltzen da.

Neskame joanaz ikasi dezateken guzia ta geyago, Etxe-ikastola oyetan ikasi dezateke. Oftarako, orde, aldia ta dirua bea' dira; oregatik, emakume abertzaliei eskatu bea' diegu, igande-aratsalde luze ta aspergarientan, bezpera-ondoren, base'itar' edo e'itar' saldo bat bildu dezatela, eta abesti ta ipuiaz batera, sukalde-gauzak, e'opak adabatzen, gaxoak zaitzen, aurai kontu egiten, eta o'elako beste lanak ere erakutsi dezaizkietela.

Onela asi liteke, gauza aundirik gabe, ta gero, Diputazio, Uri-batza' eta beste batzuen laguntza eto'iko litzake. Ala ipi'ni da Donostia'n ikastetxe bat, eta ala ipi'ni dira iru Iru'na'n.

*Eusko-Ikaskuntza*'k egin zuan lenengo Batza'rean artu ziran asmoetako batek eskatzen zuan Etxe-ikastola euskalduna, eta uste dut asko berandutu gabe gai ain aundia egi'nik ikusiko dugula.

Ikastola oyek, ola ugarizko urietan bea'

beafezkoak dira. Emakumaz, gizon langileaz gertatu dana gertatuko da; bere bila lenbiziko dijoazenarenak izango dira, ta guk joan beaf dugu. Emakume euskaldun oyeke bere izadi euskalduna ez galtzea nai badezute, ezazute utzi begipe gabe, buldurkatzeko gertu ezazute. Oñtarako, Etxe-ikaste-txeak ipintzea da onena.

Eta zuek, emakume aberatsak, ¿badakizute zerगतिक aberatsai deitzen zayeten «clase directora», mota zuzendaria? Oso lanpetuak bizi diralako bide zuzenenak ezin ikasi dituztenai bide oyeke erakustea beaftuak daudelako. Zuek astia ugari dezute, ta beaf bezela igarotzea beaftuak zaudete. Emakume langileak, eriko emakumeak, zuen zuzenbide zai daude; beren beafak betetzeko, zuen erakuspenaren zai dauzkatzute.

Baña oñtarako, zeok osotu ta ondu ta auferatu beaf dezute aúfenengo. Emakume be-fizaleak izan beaf zerate; zuen adimenak gizonenak bezela piztu-erazi beaf dituzute; gizafteko asmo ta egikizunetan ere zerbait

safu. Gizonak alde batetik eta emakumeak bestetik, guziok ondu ta auferatu beař dugu, Euskaleña guzion beař da-ta.

Eñiko emakumen uts askoren eña, aberatsak dute, oek erakusten dutena egiten dute ayek-eta. Euskera uzten badute, gure dantzak azten badituzte, apaiñegi jantziak badabiltz, zuek orixe bera egiten dezutelako da. Etxeko gauzak utzita, uñutikoak añtze-ra zoazte, ta zuen bidetik dijoaz gero besteak ere.

Ta ona Benavente'k zeñ dion: «Belduñ izan zaitezte beti, geñtu daukatena utzi ta uñun dagona maitetzera dijoazenaz, goialdera egaka joateagatik, beren kabia otz uzten dutenaz. Añigañiak dira egoak, aize zabalean odei gañetik dijoazenean, baña añigañi ta goxoak, kabi-gañean bilduta epel-tzen dutenean».

Emakumeak: Euskaleñiaren etoñkizuna azteñtu beař duten gizonen amak zuek zera-te. Onak, zindoak, eta benetan euskaldunak egiten alegindu zaitezte bada. Oñtarako, gazte - gatzetandik asi zazute zuen lana,

seaskatik, gure abesti xamurak, au bezela-  
koak, abestuaz:

Gotzontxu eder zoragariak  
egan dabilta gañean  
ifi bareka, laztan ta agurka,  
laguntza egin naiean.  
Zakur aundia etofiko da  
zuk ez badezu eiten lo.  
Ofengatik ba,  
ene potxolo, egin aguro,  
lo, lo, lo....

